

در داوس 2023 چه گذشت؟

محمود سریع القلم

طی چهار روز از 27 تا 30 دی ماه 1401، اجلاس سالانه مجمع جهانی اقتصاد با 372 میزگرد و سخنرانی تشکیل شد. گزارش زیر به مباحثی که پیرامون توسعه یافتگی در این اجلاس مطرح شدند می پردازد.

شاید با اطمینان کامل می توان بیان کرد که در عموم چند صد میزگرد و سخنرانی، یک واژه هزاران بار تکرار شد: **اهمیت اتصال و تعامل میان کشورها (Connectivity)**. **جهانی زدایی (Deglobalization)** با توجه به انقلاب دیجیتالی، دیگر غیر قابل تصور و بازگشت ناپذیر است. در مقابل، طراحی های جدید برای جهانی تر شدن در راه است. تقسیم بندی کشورها از این به بعد به درصد دیجیتالی شدن جامعه و اقتصاد آنها ارتباط پیدا خواهد کرد. در این مسیر، چین، آمریکا، هند، آسیای شرقی، اروپا و کشورهای عربی خلیج فارس به ترتیب دیجیتالی ترین مناطق جهان هستند. بقیه جهان با سرعت به مراتب کمتری این مسیر را طی می کند. حدود 40 درصد ارتباطات در جهان، ارتباط میان Dataها است و ماشین ها با هم تعامل دارند. **با عمومی شدن و تجاری شدن محاسبات کوانتومی، سرعت کار در پزشکی، مهندسی، کشاورزی و بازارهای مالی، به صورت غیر قابل تصویری تصاعدي خواهند بود.** در آینده ای نه چندان دور، تبادل (Trade) دیجیتالی به مراتب وسیع تر از تبادل کالا خواهد شد. هوش مصنوعی جای بسیاری از کارهایی که پزشکان امروز انجام می دهند را خواهد گرفت. رابطه میان تولید کننده خودرو و مصرف کننده آن از حالت یک طرفه و خطی به رابطه دورانی و تعامل دائمی میان تولید کننده و مصرف کننده بر بستر ابر (Cloud) انجام خواهد گرفت. این امکان وجود خواهد داشت که افراد با فن آوری درون خودرو، بتوانند در جلسه شرکت کنند. احتمال دارد تمام کاربدهای تلفن هوشمند در عینک طراحی شود تا افراد مجبور به حمل گوشی نباشند. خودروهای کاملاً هوشمند برای تحویل کالا به زودی به بازار خواهند آمد (شرکت Qualcomm در آمریکا). دویست ماهواره با دقت 50 سانتی متر می توانند ده بار در روز از کلی کره زمین عکس برداری کنند. کیفیت عکس برداری از طریق ماهواره نسبت به جالبک ها، خاک کشاورزی، حیات وحش و وضعیت آب، فقط در دوسال گذشته ده برابر شده است و این سطح از Data، زمینه کشف مشکلات زیست محیطی را فراهم کرده است. **به عنوان مثال، از طریق این عکس برداری های ماهواره ای، محققان متوجه شده اند که فقط در سال 2022، به اندازه مساحت کشور هلند در کره زمین جنگل زدایی شده است.** حدود 25 درصد تبدلات اینترنتی کل جهان در اختیار شرکت Cloudflare است. تنها چینی ها با توجه به 25 ماهواره ای که برای اتصالات 5G خود در اختیار دارند خارج از اینترنت موجود جهانی عمل می کنند. دیجیتالی شدن جهان در حدی اهمیت پیدا کرده که بعضی معتقدند اهمیت ردیابی اطلاعات کمتر از تسلیحات در سرنوشت جنگ اوکراین خواهد بود.

در تحقق Digitalization، شرکت ها با شدت بیشتری از گذشته در حال تعامل، یادگیری و انجام پروژه های مشترک هستند. یک وزیر اسبق خزانه داری آمریکا در این رابطه گفت: اشتباه بزرگی است که دولت آمریکا با فکر امنیت ملی در صدد کاهش نرخ رشد اقتصادی کشور چین بر آید. همکاری فن آوری با چین به نفع کل جهان است. همینطور در داوس مطرح شد که اگر طی چند دهه گذشته به واسطه کارگر ارزان، کالاها و خدمات چینی به موجب جهانی شدن در اختیار همه قرار نگرفته بود، مصرف کنندگان در جهان امروز با تورم بسیار بالاتری روبرو بودند. آمریکا از طریق Chip Act، محدودیت هایی را برای برخی تعاملات فن آوری به ویژه در تولید تراشه برای شهروندان خود اعمال کرده است. از هر ده نفر رییس شرکت در آمریکا، سه نفر از کمبود نیروی کار در حوزه IT و مهندسی نرم افزار شکایت می کنند. در حالی که در دوره کرونا، بیکاری در آمریکا به 14 درصد رسیده بود، هم اکنون به 3.5 درصد کاهش پیدا کرده و تعداد کار از متقاضیان بیشتر شده است. آلمان، کانادا و آمریکا در مهندسی و پزشکی به شدت به نیروی کار نیازمند شده اند تا بتوانند در شرایط پس از کرونا به نرخ رشد اقتصادی بالای 3 درصد دست یابند. از این رو، **جنبش گسترده ای در اروپا و آمریکا برای آموزش های جدید، تجدید مهارت و کسب مهارت های جدید آغاز شده است (Reskilling & Upskilling)**. این در حالی است که آسیا، مشکل نیروی کار ندارد و با بازگشایی و بازگشت چین به تولید و بازارهای جهانی، پیش بینی می شود جایگاه آسیا از GDP جهانی از 35 درصد فعلی به 45 درصد در سال 2027 افزایش یابد. هرچند نرخ تورم در دو ماه گذشته در سطح جهانی نسبت به اوایل 2022 کاهش یافته، ولی انتظار می رود با گسترش فعالیت های اقتصادی به خصوص در آسیا، جهان شاهد افزایش تورم 1-2 درصد در سال 2023 باشد. گفته می شود سرمایه برای سرمایه گذاری به وفور یافت می شود، اما در شمال آمریکا، غرب اروپا و شرق آسیا به مراتب سهل تر قابل دسترسی است تا در کشورهای جهان سوم؛ به طوری که نرخ بهره بانکهای غربی برای بسیاری از کشورهای جنوب تا هفت برابر افزایش می یابد.

شاید نزدیک به یک سوم از میزگردهای داوس 2023 مربوط به موضوع انرژی، امنیت انرژی و انرژی های تجدید پذیر بود. آلمانی ها در کمتر از یک سال، چندین ترمینال LNG که معمولاً چندین سال طول می کشد را تکمیل کرده اند. آلمان تا سال 2030، چهارصد

میلیارد یورو در انرژی های تجدید پذیر سرمایه گذاری خواهد کرد به طوری که 80 درصد برق مورد نیاز خود را از این طریق تولید خواهد کرد. به موجب قطع گاز روسیه به اروپا و فوریت تامین انرژی برای صنعت آلمان، تنها در سه سال آینده 180 میلیارد یورو در انرژی های تجدید پذیر سرمایه گذاری خواهد شد. **دولت بایدن موفق شد با تصویب لایحه کاهش تورم (Inflation Reduction Act) در کنگره آمریکا، 360 میلیارد دلار به تخفیف های مالیاتی و سرمایه گذاری در انرژی های تجدید پذیر اختصاص دهد.** تحول گسترده ای در جهان برای تولید باطری در حال شکل گیری است. چینی ها از ده سال پیش متوجه این موضوع شدند و هم اکنون در 50 درصد از فلزات مورد نیاز تولید باطری سرمایه گذاری کرده و انحصار ایجاد کرده اند. جهان به شدت به کره جنوبی و چین در صنعت باطری وابسته است. **در عین حال با مشخص شدن سقف 2035 برای کربن زدایی (Decarbonization) در خودروهای اروپا، چینی ها از چند سال پیش سرمایه گذاری گسترده ای را در مجارستان برای تولید باطری شروع کرده اند تا بازار اروپا را طی دهه آینده در دست گیرند.** با گسترده شدن مصرف باطری در خودروها و کامیون ها، تقاضای قابل توجهی برای استخراج فلزات مورد نیاز در آفریقا و استرالیا شروع خواهد شد و هر دو منطقه طرح های وسیعی را با شرکت های به خصوص چینی و اروپایی استخراج معادن آغاز کرده اند. سرمایه گذاری در انرژی خورشیدی به طور وسیعی در جهان در حال گسترش است و پیش بینی می شود برخلاف گذشته که سرمایه گذاری در انرژی های تجدید پذیر بسیار بالا بود، به تدریج کاهش یابد، به طوری که اگرچه در گذشته نه چندان دور، هزینه یک کیلوگرم پانل خورشیدی تا صد دلار بود، هم اکنون به زیر ده دلار رسیده است. سرمایه گذاری در انرژی هسته ای و هیدروژن نیز در آسیا، اروپا و شمال آمریکا به صورت تصاعدی در حال افزایش است. **غربی ها سال 2050 و چینی ها 2060 را زمان تحقق کربن زدایی تعیین کرده اند.** در این چارچوب، قرار است یک تریلیون درخت در جهان کاشته شود که 65 میلیارد آن در چین خواهد بود، زیرا 30 درصد اکسید کربن در اتمسفر را چین، 11 درصد آمریکا، و 7 درصد را اروپا تولید می کنند. قاره آفریقا در مجموع تنها 3 درصد اکسید کربن کره زمین را تولید می کند، ولی با توجه به افزایش جمعیت آن از 1.3 میلیارد نفر فعلی به 2 میلیارد نفر تا سال 2050، پیش بینی می شود این درصد به شدت رشد کند. پیش بینی می شود جمعیت نیجریه تا سی سال آینده به بالای 500 میلیون نفر برسد. از این رو، آمریکا ده میلیارد دلار برای انتقال از مصرف ذغال سنگ به انرژی های تجدیدپذیر و گاز طبیعی در اختیار کشورهای آفریقایی قرار خواهد داد.

بازگشت چین به بازار و کالا در جهان، موتور رشد اقتصادی در 2023 و بعد از آن خواهد بود. یکی از دقیق ترین سخنرانی های داوس 2023 به **Liu He معاون نخست وزیر چین بر می گردد. او با صراحت در واژه ها، مفاهیم و سیاست گذاری های پیش روی دولت و حاکمیت چین را بیان کرد. او سه بار بر اهمیت حفظ صلح جهانی تاکید نمود و رقابت را مبنای تعاملات جهانی دانست. او بازار را مبنای توسعه دانسته و هدف میان مدت حاکمیت چین را «رفاه مشترک و عمومی» (Common Prosperity) قلمداد کرد و گفت تا ثروت ملی تولید نشود، رفاه عمومی تحقق پیدا نمی کند. او بر افزایش مصرف داخلی، سرمایه گذاری سبز برای انرژی های تجدید پذیر (Green Financing)، مالکیت بخش خصوصی، دست باز بخش خصوصی برای فعالیت اقتصادی، مدل های پیشرفته Business، نوآوری داخلی و تعامل با خارجی ها، ثبات مالی، ایجاد فرصت های برابر برای همه مردم، اهمیت ویژه به مسکن و مستغلات که 40 درصد وام بانکی را به خود اختصاص داده و همینطور مدرنیزه کردن و دیجیتالی کردن اقتصاد کشور و در نهایت ایجاد فضای مستعد برای سرمایه گذاری مستقیم خارجی (Foreign Direct Investment) تاکید کرد. در کنار سخنان بسیار شمرده رهبران آلمان و چین، سه کشور در داوس 2023 بسیار درخشیدند: هند، عربستان و امارات. روحیه مثبت در میان هندی ها برای رشد و توسعه وصف ناپذیر است و تمام سخنرانان هندی آن را مدیون تشخیص و برنامه ریزی و مدیریت دولت می دانند. FDI در هند در چند سال گذشته دو برابر شده است. در صنعت تراشه، هندی ها سرمایه گذاری عظیمی را با حمایت تلوچی آمریکا برای شکستن انحصار چین آغاز کرده اند. دولت هند به 800 میلیون نفر غذای رایگان می دهد. هندی های مشغول به کار در خارج از کشور حدود 100 میلیارد دلار به هند می فرستند (Remittances). تحرک بسیاری از نسل جوان برای پیوستن به نیروی کار آغاز شده و دولت هند برای تحصیل، آموزش و بهداشت 320 میلیون هندی بین سنین 6 تا 16 سال برنامه ریزی های گسترده ای انجام داده است. هند طی سال های آتی به اقتصاد سوم جهان ارتقا یافته و ژاپن را پشت سر خواهد گذاشت. انسجام فکری و سیاست گذاری در میان Elite های هندی تحسین آمیز است و دولت به طور همه جانبه ای از رشد و ثروتمند شدن بخش خصوصی با سیاست گذاری های مناسب حمایت می کند. دولت هند همه شرکت ها را موظف کرده تا 2 درصد از درآمد خود را صرف مسئولیت های اجتماعی و رشد عمومی کنند. عربستان در انرژی های تجدیدپذیر به خصوص خورشیدی و هیدروژنی، 40 میلیارد دلار سرمایه گذاری کرده و در پروژه های 14 کشور نیز سهم مهمی دارد. عربستان و امارات با صدها پروژه مشترک با آمریکا، اروپا، چین و کره جنوبی در حال مدرنیزه کردن، دیجیتالی کردن، صرفه جویی در مصرف انرژی و طرح های تولیدی اشتغال را در مسیر تحولات عظیم اقتصادی، ثروت یابی و کسب رضایت شهروندان خود هستند.**

عموم مدیران و سیاست مداران کشورهای در حال توسعه در داوس تاکید داشتند که بدون مشارکت مالی، فن آوری و دانشی نمی توان وضعیت کشور را بهبود بخشید. دیجیتالی شدن جهان باعث شده که دولت ها دیگر نتوانند ناکارآمدی خود را مخفی کنند. بی توجهی به

بهره‌وری و نیازهای عامه در نهایت به بی‌ثباتی‌های اجتماعی منجر می‌شود. ثبات در سیاست‌گذاری و دولت‌های همکار با بخش خصوصی، به روشی جهان‌شمولی تبدیل شده است. **اگر کشورها ساختار دیجیتالی خود را نسازند، نه چندان دور از صحنه رقابت و بهره‌وری در جهان عقب خواهند ماند (Digital Infrastructure)**. هرچند اتوماسیون به تعطیلی برخی از مشاغل خواهد انجامید، اما با کسب مهارت‌های جدید درجهان دیجیتال، شغل‌های جدیدی برای شهروندان ایجاد خواهد شد. بسیاری از شرکت‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که با چهار روز کار، بهره‌وری کارمندان به مراتب افزایش پیدا می‌کند. با دنیای جدید دیجیتال که اولین مظهر تبلور آن در بهداشت و تغذیه خواهد بود، امید به زندگی در غرب به حدود 120 سال و در کشورهای نوظهور اقتصادی به حدود 100 سال خواهد رسید. در این رابطه اقتصاددان **Financial Times (مارتین ولف)** اظهار داشت که وقتی حوزه سیاست مسیر اشتباهی برود، رشد اقتصادی و توزیع صحیح منابع تحقق پیدا نمی‌کند. او در جلسه‌ای در تبیین بحث اصلی کتاب خود تحت عنوان بحران سرمایه‌داری دموکراتیک (**Crisis of Democratic Capitalism**)، اظهار داشت که غرب در جلوگیری از انحصار ثروت و کنترل سیاست توسط ثروتمندان باید اقدامات جدی انجام دهد و نمی‌تواند با این درجه از اختلاف طبقاتی پیش رود زیرا این باعث خواهد شد تا نظریه «حامی» (**Protector**) افلاطونی تحقق یابد و سیاست‌مداران دست راستی قشری (**Demagogic**) در غرب به قدرت برسند. هر چند غرب آنقدر ثروتمند است که گردش زندگی در آن صورت می‌پذیرد ولی فاصله‌ها به تدریج قابل تحمل نخواهند بود.

علاوه بر این، مدیران اظهار داشتند که دولت‌ها به تنهایی نمی‌توانند مسایل کشورشان را حل کنند و مشارکت با داخل و خارج (**Partnership**) فرمول تجربه شده جهانی است. یکی از مشکلات فزاینده در جهان، گسترش اطلاعات غلط (**Misinformation**) است و صرفاً با همکاری کشورها و تفاهم میان آنان این مشکل قابل حل است. بدون دسترسی به اطلاعات و آگاهی از دیگران، در رقابت‌های هوش مصنوعی، کشورها به جایی نخواهند رسید زیرا هرکه **Database** بیشتری داشته باشد، هم از فن آوری بهتری استفاده می‌کند و هم به عمق مسایل بهتر پی می‌برد (**Big Data Leads to Big insights**). ظرفیت حکمرانی دولت‌ها با این شاقول سنجیده می‌شود که چگونه با شوک‌های اقتصادی و سیاسی برخورد می‌کنند و چقدر در پیش‌بینی آنها توانایی و مهارت دارند. یک مقام از سازمان ملل اشاره داشت که در کشورهای آمریکای مرکزی، آنقدر افراد دولتی به فکر حفظ سمت و مقام خود فکر و تلاش می‌کنند و مافیاهای اقتصادی و سیاسی درست کرده‌اند که هرچه افراد با استعداد و با مهارت (**The Talented**) هستند از سیستم دولتی و تصمیم‌سازی دور می‌مانند و دولتی‌ها در مدارهای انحصار و فساد مالی خود، کشورهای آمریکای مرکزی را در فقر و جمود حفظ کرده‌اند. چندین سخنران به موفقیت تیم فوتبال مراکش در جام جهانی اشاره کردند که به همت دولت این کشور با برنامه ریزی از سال 2010 و با مشارکت فوتبالیست‌های مراکشی مقیم خارج، تیمی توانمند با استفاده از تجربیات جهانی و مربی‌مراکشی و نزدیک به 12 سال سرمایه‌گذاری به چنین جایگاهی رسید. دولتی که برای آینده خود با مشارکت داخلی و خارجی سرمایه‌گذاری نکند، با چالش‌های جدی زیست‌محیطی، اشتغال، فن آوری، ارائه خدمات عمومی و در نهایت امنیت اجتماعی و ملی روبرو خواهد شد.

در داورس 2023 جلسات اندکی پیرامون مسائل ژئوپولیتیک برقرار شد، اما حذف کامل روسیه در مباحث و میزگردها مشهود بود. در اجلاس امسال، نه نویسندگان نه سیاست‌مداران و نه کارآفرینان روسی هیچ کدام به داورس دعوت نشده بودند. تصویر بسیار منفی از سیاست‌ها، نیات و عملکرد روسیه در میزگردها موج می‌زد. «فضای حمایتی از اوکراین» در مباحث و سخنرانی‌ها، حضور قابل توجهی داشت. این فضا، توانایی و قدرت نرم غرب را در به حاشیه راندن و تضعیف روسیه به نمایش می‌گذارد. اروپایی‌ها حفظ اوکراین و حمایت‌های همه‌جانبه خود را با اعتقاد راسخ بیان کردند. کشورهای کوچک‌تر اروپای شرقی و مرکزی به مراتب ضد روس‌تر از کشورهای غرب اروپا خود را نشان می‌دادند و پرسش‌های فراوانی را مطرح می‌کردند: آینده روابط اروپا و روسیه چیست؟ چگونه می‌توان تحریم‌های ثانویه علیه مسکو تنظیم کرد؟ به چه صورت می‌توان همکاری کشورهای آمریکای لاتین و آسیا را با روسیه محدود کرد؟ آیا اروپایی‌ها باید خودشان را به یک جنگ فرسایشی عادت دهند؟ تا چه میزان اروپایی‌ها باید برای تقویت بنیه نظامی خود سرمایه‌گذاری کنند؟ یک مقام نظامی اروپایی اظهار داشت که اعضای ناتو به شدت از طرف آمریکایی‌ها تحت فشار هستند تا توانمندی‌های نظامی خود را به صورت تصاعدی افزایش دهند. او همچنین به یک نکته مهم سیاسی و چه بسا علمی-حقوقی اشاره کرد: فعال کردن ماده پنج اساسنامه ناتو منوط به یک تصمیم سیاسی است و نه ضرورتاً شرایط نظامی. عموم افراد به کشانده شدن جنگ اوکراین به ابعاد هسته‌ای بسیار نگران بودند. اما فارغ از این فضای حمایتی و مثبت‌روانی نسبت به اوکراین، واقعیت این است که بازسازی به خصوص ساختار عمرانی اوکراین حدود یک تریلیون دلار هزینه دارد و این در صورتی است که تهاجم پیش‌بینی شده بهار آینده روسیه تحقق نپذیرد. آمریکا و اروپا تا به حال حدود 100 میلیارد دلار هزینه کرده و قرار است طی دو سال آینده هزینه کنند. اوکراین به مهم‌ترین موضوع ژئوپولیتیک جهانی تبدیل شده و نگرانی‌ها و بی‌ثباتی‌های فراوانی را به وجود آورده است ضمن اینکه چهره روسیه در اروپا برای دراز مدت تخریب شده است. **دو پرسش کانونی در این میان در مباحث داورس قابل شناسایی بود: آینده مردم اوکراین چیست؟ با این سطح از تحریم و انزوا، آینده روسیه و حاکمیت فعلی آن چه خواهد بود؟**

در داورس 2023 نسبت به گذشته، کارآفرینان و سیاست‌مداران آفریقایی و آسیایی حضور پررنگ‌تری داشتند. در سال 2080، 83 درصد جمعیت جهان در آسیا و آفریقا خواهد بود و رشد آنها محرکه‌ای برای کل جهان محسوب می‌شود. تفاهم آمریکا و چین نیز در

مباحث داوس برای کاهش تنش و همکاری قابل مشاهده بود. با توجه به این که 26 در صد مردم جهان به آب آشامیدنی سالم دسترسی ندارند و 320 میلیون نفر به کمک های فوری بشردوستانه نیازمندند، در کل، تاکید اصلی داوس بر فن آوری های جدید برای حل این گونه مشکلات انسانی و زیست محیطی بود. **به موازات جنگ اوکراین، امید به فعالیت های تصاعدی اقتصادی در سال 2023، گسترش شبکه سازی های دیجیتالی، افزایش اهمیت «تشخیص» دولت ها در تنظیم اولویت ها و هدایت برنامه ریزی ها به طور احتیاط آمیزی اجلاس را به پایان رساند. اما شوقی که چینی ها، هندی ها، عربستانی ها و اماراتی ها نسبت به آینده نشان می دادند، از همه بیشتر بود. به نظر می رسد دلیل این شوق، ظرفیت هر چهار کشور در تولید ثروت است. آشنایی با موضوعات جهانی، مهارت های تحلیلی و تسلط به زبان انگلیسی کارآفرینان و سیاست مداران این کشورها تحسین آمیز بود. آنچه در بیان و زبان بدن آنها مشهود بود اعتماد به نفس و حس تعلق به کشورشان بود که به صورت جمعی برای آینده آن تلاش می کنند.**

